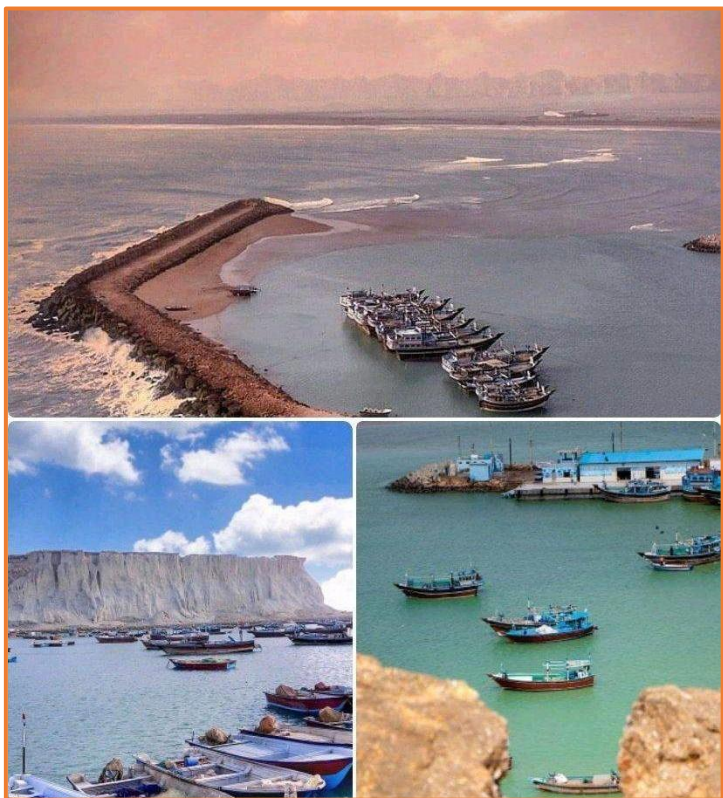

رتبه‌بندی دلایل عدم رشد
مناسب اقتصاد دریا محور در
استان سیستان و بلوچستان

شهریور ماه ۱۴۰۳

معاونت اقتصادی اداره کل امور اقتصادی و دارایی
سیستان و بلوچستان

خلاصه

اقتصاد دریا محور یکی از مهم‌ترین مفاهیم مطرح شده در چند دهه اخیر است که به‌عنوان راه میان‌بر توسعه برای کشورهایی با سواحل دریایی محسوب می‌شود. ایران نیز یکی از کشورهایی با دریاها و سواحلی در شمال و جنوب است که بندر چابهار یکی از مهم‌ترین و تنها بندر اقیانوسی آن در استان سیستان و بلوچستان است. در این گزارش سعی بر آن شده است تا به رتبه‌بندی دلایل عدم رشد اقتصاد دریامحور استان سیستان و بلوچستان پرداخته شود. یافته‌های گزارش‌های حاضر بیانگر آن است که بنادر موجود در این استان به‌دلیل قابلیت برقراری ارتباط با سازه‌های ژئوپلیتیک اقیانوس هند، آسیای جنوبی - جنوب شرقی و دریاهای آزاد، یکی از گزینه‌های قابل تأمل ایران است. ژئوپلیتیک به تأثیر و اهمیت یک منطقه در معادلات سیاسی و امنیتی در سطح بین‌المللی اشاره دارد. هرچند تاکنون، طرح‌های توسعه‌ای در این منطقه از کشور به‌دلیل خشکی و چشم‌پوشی از ظرفیت‌های دریا، پاسخگوی قدرت‌آفرینی در عرصه سیاست و اقتصاد نبوده است، اما منابع و ظرفیت‌های بی‌شمار آشکار و نهان این بندر، نیازمند سیاست‌گذاری و سرمایه‌گذاری در حوزه توسعه دریامحور است تا فقر و بی‌توجهی از این پهنه استراتژیک کشور رخت بربند. همچنین گزارش حاضر بیانگر آن است که عواملی مانند نبود زیرساخت‌های حمل و نقل، کمبود سرمایه‌گذاری، تمرکزگرایی، توزیع نامتوازن جمعیت، مشکلات اجتماعی و اقتصادی، فقر و بیکاری از دلایل عدم رشد اقتصاد دریامحور در این استان هستند که در ادامه برای بهبود آن، پیشنهادات سیاسی و اقتصادی ارائه شده است.

توصیه‌های سیاستی

- توسعه زیربنایی کشاورزی پایدار سواحل مکران و چابهار در استان سیستان و بلوچستان
- افزایش توان و ظرفیت بندری چابهار در نقش‌آفرینی مسیر شمال - جنوب، افزایش پایدار تسهیلات ترانزیتی، خدمات ناوبری دریایی، هوایی و زمینی
- توسعه فعالیت نهادهای اقتصادی و تجاری معتبر جهانی در بندر چابهار
- احیا جاده ابریشم با هدف کسب عواید حاصل از تحقق ظرفیت‌های ژئواکونومی
- ایجاد تشکیلات سازمانی منسجم در بخش گردشگری و بهسازی تشکیلات اجرایی فعلی
- سرمایه‌گذاری مناسب در بخش‌های فرهنگی و آموزش مردم محلی جهت برقراری ارتباط مناسب با گردشگران
- بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل داخلی و خارجی
- توسعه و اتصال راه‌آهن مسافربری و باری چابهار به همسایگان ایران با هدف اتصال به حمل و نقل ریلی جهانی
- توسعه و ایجاد زیرساخت‌های مناسب بندری از قبیل اسکله‌ها، کانال‌های دسترسی، محوطه‌های پشتیبانی، راه‌های دسترسی درون بندری و درب‌های ورود و خروج بندر

- تقویت شبکه توزیع و حمل و نقل درون مرزی از نظر حجم و کارایی
- تسهیل در ایجاد مراکز صنعتی و تولیدی در بندر
- ایجاد تسهیلات بیشتر برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و ترغیب این بخش برای حضور در بنادر واقع در استان سیستان و بلوچستان
- بهبود امکانات رفاهی و تفریحی و ساخت پروژه‌های جذاب برای بخش داخل و خارج از کشور در بخش‌هایی همچون گردشگری و اکوتوریسم
- ایجاد و گسترش صنایع پتروشیمی و نفتی در سواحل مکران برای افزایش تولید و اشتغال
- تقویت بخش شیلات و آبی‌پروری با ارائه تسهیلات و حمایت‌های مالی به فعالان این حوزه
- برگزاری دوره‌های آموزشی و توانمندسازی نیروی کار محلی برای افزایش بهره‌وری و مهارت‌های شغلی

مقدمه

با توجه به نقش جهانی مناطق و کلان‌شهرهای ساحلی و ارتباطات تجاری و اقتصادی آن‌ها از طریق دریا، اهمیت توجه به موضوع اقتصاد دریامحور بیشتر از گذشته هویدا شده است.

نتایج حاصل از مطالعاتی که در خصوص نقش اقتصاد دریا در اقتصاد ملی و منطقه‌ای انجام شده، حاکی از آن است که روند رشد منابع دریایی می‌تواند بر روند اقتصاد ملی و منطقه‌ای تأثیرگذار باشد. روند منابع دریایی شامل تغییرات اقلیمی، استفاده پایدار از منابع، حفاظت از تنوع زیستی و توسعه فناوری‌های جدید است که به تغییرات و تحولات در استفاده و مدیریت منابع دریایی اشاره دارد. آمارهای مرتبط به سال ۲۰۲۳ بیانگر آن است که سه الی پنج درصد از تولید ناخالص داخلی اتحادیه اروپا مستقیماً بر اساس صنایع و فعالیت‌های دریایی و خدمات مرتبط با دریا است و ارزش افزوده مستقیم این فعالیت‌ها سالانه معادل ۱۴۰٫۲۳۰ میلیارد دلار است (eurostate, ۲۰۲۳). همچنین آمارهای منتشر شده توسط بانک جهانی مربوط به سهم مشارکت اقتصاد دریا در اقتصاد ملی کشورها در سال ۲۰۲۳ حاکی از آن است که متوسط این سهم برای کشورهایی مانند چین، کره جنوبی، ژاپن، آمریکا، فرانسه، انگلستان، استرالیا، ایرلند، اندونزی و نیوزلند رقمی در حدود هفت درصد و برای ایران حدود ۲/۰۷ درصد محاسبه شده است. این آمارها حاکی از آن است که ایران نسبت به متوسط سایر کشورها از جایگاه پایین‌تری برخوردار است که این بیانگر نابرابری منطقه‌ای است.

اقتصاد دریا محور ایران که از آن به‌عنوان اقتصاد آبی یاد شده است، دارای پتانسیل‌های بالایی در زمینه توسعه است. با این حال گزارش‌های آماری حاکی از آن است که تنها حدود پنج درصد از ظرفیت‌های ساحلی و دریایی کشور بهره‌برداری شده و حدود ۹۵ درصد از این ظرفیت‌ها مورد غفلت قرار گرفته است. بنابراین با توجه به اینکه ایران دارای ۲۷۰۰ کیلومتر مرز آبی و دریایی است، توجه بیشتر به اقتصاد دریا محور می‌تواند به رشد اقتصادی آن کمک کند و فرصت‌های جدیدی را برای ایجاد اشتغال و بهبود وضعیت معیشتی مردم فراهم آورد. از طرف دیگر وضعیت اقتصاد دریا محور استان سیستان و بلوچستان که به‌عنوان یکی از عناصر قدرت سیاسی و ظرفیت‌های

رشد اقتصادی در ایران است با توجه به موقعیت جغرافیایی و منابع آب فراوان از اهمیت بالایی برخوردار است. استان سیستان و بلوچستان با داشتن پهناورترین مساحت در کشور و ۳۰۰ کیلومتر نوار ساحلی، دارای مزیت‌های برجسته‌ای در تجارت و ترانزیت است. همچنین بندر چابهار واقع در جنوب این استان، تنها بندر اقیانوسی ایران است که با موقعیت استراتژیک خود در ترانشیپ و ترانزیت کالاها، می‌تواند نقش ویژه‌ای در توسعه اقتصاد دریا محور ایفا و به بهبود وضعیت معیشت و ایجاد مشاغل در منطقه کمک کند (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲). با این وجود آمارها در این زمینه، حاکی از ارزش افزوده پایین اقتصاد دریا محور در استان سیستان و بلوچستان و نادیده انگاشتن ثروت‌های طبیعی است. در نتیجه هدف از گزارش حاضر، رتبه‌بندی دلایل عدم رشد مناسب اقتصاد دریامحور استان سیستان و بلوچستان است. همچنین گزارش حاضر درصدد پاسخگویی به سوالات زیر است:

سؤال اول- استان سیستان و بلوچستان از چه ظرفیت‌هایی در حوزه اقتصاد دریامحور برخوردار است؟

سؤال دوم- دلایل عدم رشد اقتصاد دریامحور در استان سیستان و بلوچستان براساس رتبه‌بندی به چه صورت است؟ و کدام دلیل به عنوان عامل اصلی شناسایی شده است؟

بدنه گزارش

استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان یکی از مناطق راهبردی در جنوب شرق ایران قرار دارد و دارای مرزهای مشترک با کشورهای پاکستان و افغانستان است. بندر چابهار به‌عنوان تنها بندر اقیانوسی ایران در این استان واقع شده است و دارای موقعیت استراتژیک جهت ترانزیت کالاها به کشورهای همسایه و مناطق دیگر است. با توجه به موقعیت جغرافیایی استان سیستان و بلوچستان و دارا بودن بنادر دریایی، توسعه اقتصاد دریامحور در این منطقه می‌تواند نقش مهمی در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی ایفا کند. در ادامه به بیان یافته‌های حاصل در زمینه اقتصاد دریامحور استان سیستان و بلوچستان پرداخته شده است.

✓ ظرفیت‌ها و محدودیت‌های سواحل جنوب شرق ایران

با توجه به نقش دریاهای آزاد به‌عنوان یکی از مؤثرترین و مهم‌ترین ابزارهای توسعه، رشد ترانزیت، حمل و نقل و تجارت خارجی؛ می‌توان نقاط قوت و ضعف سواحل موجود در جنوب شرق ایران را بدین گونه برشمرد:

✓ ظرفیت‌ها

- قابلیت ترانزیتی در سواحل
- تنوع محیط‌های طبیعی و بکر بودن پهنه‌های وسیع
- اقلیم مناسب برای توسعه فعالیت‌های گردشگری
- سابقه عمیق تاریخی این سواحل
- توانمندی‌های بالقوه معدنی در زمینه سنگ‌های تزئینی و مصالح ساختمانی

✓ محدودیت‌ها

- تراکم اندک جمعیت
- فقر منابع آبی و سطح نازل بارندگی
- فقر پوشش گیاهی
- نابسامانی و ضعف نگران‌کننده شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی
- فقر شدید اقتصادی و محرومیت‌های آشکار
- شیوع گسترده قاچاق کالا و مبادلات غیر رسمی
- سهم بسیار پایین از عواید ناخالص داخلی کشور
- نبود ساختار مناسب فعالیت اقتصادی
- مهاجرت و کمبود نیروی کار

✓ شاخص‌های نهاده‌سازي توسعه پایدار دریا محور در بندر چابهار

توسعه پایدار در اثر تعامل و تأثیرات متقابل عناصر مختلف به‌وجود آمده است. در ادامه به عواملی که موجب توسعه بندر چابهار واقع در استان سیستان و بلوچستان می‌شود، اشاره شده است:

✓ ظرفیت‌های محیطی و نقاط قوت و قابلیت‌های منطقه

- اتصال به دریای آزاد و اقیانوس هند
- نزدیکی به مراکز تولید و مصرف انرژی
- داشتن سواحل مناسب برای دفاع
- داشتن منابع دریایی سطحی و زیرسطحی
- وجود بنادر و اسکله‌های بزرگ
- وجود مناطق دریایی ارتش و پایگاه‌های دریایی سپاه در منطقه
- زمین و پس‌کرانه‌های مناسب در امتداد سواحل
- وجود شرایط لازم برای ترانزیت و ترانشیپ کالا
- آب‌های آزاد و عمق عملیاتی مناسب در دریای عمان
- وجود اسکله‌های صیادی در امتداد سواحل

✓ نقاط ضعف و آسیب‌پذیر منطقه

- شرایط اقلیمی منطقه و کمبود آب شرب و رطوبت زیاد
- طبیعت خشک، کوه‌های صعب‌العبور و بعضاً غیرقابل عبور
- دوری منطقه نسبت به مرکز کشور
- وجود ناامنی در منطقه
- وجود سلاح‌های غیرمجاز در منطقه

- ترانزیت مواد مخدر از کشورهای همجوار به منطقه
- وجود مبادی قاچاق در منطقه
- عدم وجود جاده‌های ساحلی در امتداد سواحل
- عدم وجود اسکله‌های تجاری و صنعتی در امتداد سواحل
- عدم وجود اشتغال پایدار
- پایین بودن سطح رفاه عمومی مردم منطقه
- عدم سازماندهی مناسب برای صید صنعتی
- عدم استفاده از زمینه‌های لازم برای ایجاد مراکز خدماتی در سواحل
- عدم استفاده از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری در منطقه
- پایین بودن قابلیت کشت و زرع در منطقه
- پایین بودن نرخ باسوادی در منطقه
- عدم وجود شبکه‌های ارتباطی مناسب (هوایی، زمینی، ریلی) در منطقه
- وجود گنبدهای نمکی و زمین‌های شورزار در برخی مناطق

با توجه به موارد مذکور در فوق به‌عنوان دلایلی متعدد برای عدم رشد مناسب اقتصاد دریامحور در استان سیستان و بلوچستان، می‌توان از دلایل زیر به‌عنوان مهم‌ترین دلایل عدم رشد اقتصاد دریامحور در این استان یاد کرد، که برحسب رتبه‌بندی و براساس مطالعات پژوهشگران در این حوزه، شامل موارد زیر هستند:

۱) **نبود زیرساخت‌های حمل و نقل:** این مشکل به‌عنوان مهم‌ترین عامل شناخته می‌شود زیرا بدون زیرساخت‌های مناسب امکان توسعه اقتصادی وجود ندارد.

۲) **کمبود سرمایه‌گذاری:** سرمایه‌گذاری ناکافی در زیرساخت‌ها و صنایع مرتبط با دریا مانع از بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های موجود می‌شود.

۳) **تمرکزگرایی و توزیع نامتوازن جمعیت:** تمرکز منابع و جمعیت در مناطق خاص باعث عدم توجه به پتانسیل‌های مناطق مرزی و ساحلی می‌شود. به‌عبارتی دیگر تمرکزگرایی و توزیع نامتوازن جمعیت در استان سیستان و بلوچستان به این معنا است که جمعیت و منابع به‌طور نامتوازن در استان سیستان و بلوچستان توزیع شده‌اند. که این وضعیت به دلایل مختلفی مانند مهاجرت‌های روستایی به شهری، تمرکز امکانات و خدمات در شهرهای بزرگ، کمبود زیرساخت‌های مناسب در مناطق روستایی و تفاوت‌های اقتصادی بین مناطق شهری و روستایی ایجاد شده است.

۴) **مشکلات اجتماعی و اقتصادی:** فقر و بیکاری مردم را به سمت اقتصاد پنهان و زیرزمینی سوق می‌دهد، که این امر به کاهش سطح امنیت و افزایش فساد منجر می‌شود. به‌عبارتی دیگر استان سیستان و بلوچستان با مشکلات اجتماعی و اقتصادی متعددی مواجه است که تأثیرات عمیقی بر زندگی مردم این

منطقه دارد. که برخی از مهم‌ترین این مشکلات شامل کمبود زیرساخت‌ها از جمله نبود حمل و نقل، بهداشت و آموزش، مشکلات امنیتی، حاشیه‌نشینی و کمبود آب و مشکلات کشاورزی است. بدیهی است با توجه به دلایل عدم رشد اقتصاد دریا محور استان سیستان و بلوچستان و در مقابل داشتن قابلیت‌های این استان در اقتصاد دریامحور می‌توان از این توانمندی‌ها استفاده نمود و آن‌ها را از حالت بالقوه به بالفعل تبدیل کرد تا رشد اقتصادی صنعت دریامحور در استان سیستان و بلوچستان بهبود یابد.

استدلال‌های سیاستی

در این بخش سعی شده است تا به استدلال‌های سیاستی هر یک از عوامل عدم رشد اقتصادی صنعت دریامحور استان سیستان و بلوچستان پرداخته شود.

نبود زیرساخت‌های حمل و نقل در استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل عدم توسعه صنعت دریامحور در این منطقه شناخته شده است. که این مسئله شامل دلایلی است که در زیر به آن اشاره شده است.

عدم سرمایه‌گذاری کافی: یکی از دلایل اصلی، نبود سرمایه‌گذاری کافی در زیرساخت‌های حمل و نقل است. که این موضوع باعث شده تا شبکه‌های حمل و نقل جاده‌ای، ریلی و دریایی به‌طور کامل توسعه نیابد. به‌عنوان مثال آمارهای موجود در سالنامه مرکز آمار ایران در حوزه حمل و نقل، حاکی از آن است که دو میلیون و ۳۵۴ هزار و ۵۶۲ تن کالا طی سال ۱۴۰۲ توسط ناوگان حمل و نقل استان سیستان و بلوچستان جابجا شده است، که این حجم از کالا توسط ۷۲ شرکت حمل و نقل داخلی و در قالب ۱۵۷ هزار و ۱۲۰ سفر باری انجام شده است. همچنین آمارها حاکی از آن است که در پنج ماهه نخست سال ۱۴۰۳، میزان یک میلیون و ۸۷۴ هزار و ۷۲۰ تن کالا توسط ناوگان حمل و نقل عمومی این استان جابجا شده است. از طرفی دیگر و با توجه به آمارهای ارائه شده در این حوزه، حجم تردد ورودی به استان سیستان و بلوچستان، یک میلیون و ۴۳۲ هزار و ۸۸۴ تن و حجم کل تردد خروجی از این استان، یک میلیون و ۴۶۸ هزار و ۷۸۰ تن در سال ۱۴۰۲ اعلام شده است، که در مجموع این آمارها بیانگر اهمیت حوزه حمل و نقل استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان یک استان مرزی واقع در جنوب شرق ایران است. این در حالی است که براساس آخرین آمارهای ارائه شده توسط مرکز آمار ایران در سال ۱۴۰۲، میزان سرمایه‌گذاری در حوزه این استان معادل پنج هزار و ۲۲۳ میلیارد تومان است، که این آمارها حاکی از عدم سرمایه‌گذاری کافی در حوزه حمل و نقل استان سیستان و بلوچستان در سال‌های اخیر است.

چالش‌های جغرافیایی: موقعیت جغرافیایی استان سیستان و بلوچستان و فاصله زیاد آن از مراکز صنعتی و اقتصادی کشور، توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل را با چالش‌های زیادی مواجه کرده است.

سیاست‌های ناکارآمد: سیاست‌های ناکارآمد و عدم هماهنگی بین نهادهای مختلف دولتی نیز از دیگر عوامل مهم در این زمینه است. همچنین نبود برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و استراتژیک برای توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل، مانع از پیشرفت صنعت دریامحور شده است.

مشکلات اقتصادی: وضعیت اقتصادی کشور و محدودیت‌های بودجه‌ای نیز نقش مهمی در عدم توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل در این استان ایفا کرده است.

کمبود سرمایه‌گذاری به‌عنوان یکی دیگر از مهم‌ترین عوامل عدم توسعه صنعت دریامحور در استان سیستان و بلوچستان مطرح است. که دلایل سیاستی این کمبود سرمایه‌گذاری شامل موارد زیر است:

موانع بوروکراتیک: وجود موانع اداری و بوروکراتیک که فرایند سرمایه‌گذاری را پیچیده و زمان‌بر می‌کند از دیگر دلایل مهم است.

عدم حمایت کافی از سرمایه‌گذاران: نبود حمایت‌های مالی و تسهیلاتی مناسب برای جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی نیز به این مشکل دامن می‌زند.

کمبود نیروی انسانی متخصص: نبود نیروی انسانی ماهر و متخصص در حوزه‌های مرتبط با صنعت دریامحور، یکی دیگر از موانع توسعه است.

این عوامل باعث شده‌اند که سرمایه‌گذاران تمایل کمتری به سرمایه‌گذاری در این منطقه داشته باشند و در نتیجه توسعه صنعت دریامحور با چالش‌های جدی مواجه شود. همچنین تمرکزگرایی و توزیع نامتوازن جمعیت از جمله عوامل مهمی هستند که بر عدم توسعه صنعت دریامحور در استان سیستان و بلوچستان تأثیر می‌گذارند. که دلایل سیاستی این مسئله شامل موارد زیر است:

تمرکز منابع و سرمایه‌ها در مناطق مرکزی: سیاست‌های تمرکزگرایانه باعث شده‌اند که منابع مالی و سرمایه‌گذاری‌ها بیشتر به مناطق مرکزی کشور اختصاص یابد و مناطق مرزی مانند سیستان و بلوچستان از این منابع محروم بمانند.

عدم توجه به پتانسیل‌های محلی: سیاست‌های توسعه‌ای غالباً به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های محلی مناطق مرزی توجه کافی ندارند و این امر باعث شده که این مناطق نتوانند از فرصت‌های اقتصادی خود بهره‌برداری کنند.

مهاجرت نیروی کار به مناطق مرکزی: توزیع نامتوازن جمعیت و تمرکز فرصت‌های شغلی در مناطق مرکزی باعث مهاجرت نیروی کار ماهر از مناطق مرزی به این مناطق شده و در نتیجه، کمبود نیروی انسانی متخصص در سیستان و بلوچستان به وجود آمده است. به‌عنوان مثال از سال ۱۳۴۵ تاکنون بیش از ۶۰۰ هزار نفر از استان سیستان و بلوچستان به خارج از منطقه مهاجرت کرده‌اند، که این مهاجرت‌ها پیامدهای متعددی برای این استان داشته است.

کمبود زیرساخت‌های اساسی: نبود زیرساخت‌های مناسب در حوزه‌های حمل و نقل، آموزش و بهداشت در مناطق مرزی نیز از دیگر عوامل مهمی است که توسعه صنعت دریامحور را محدود کرده است.

از عوامل دیگر در جهت عدم توسعه صنعت دریامحور در استان سیستان و بلوچستان می‌توان به مشکلات اجتماعی و اقتصادی اشاره نمود که بر عدم توسعه صنعت دریامحور در این استان تأثیر می‌گذارند، که دلایل سیاستی این مشکل شامل موارد زیر است:

فقر و بیکاری: استان سیستان و بلوچستان یکی از محروم‌ترین استان‌های ایران است. به‌طوری که نرخ بیکاری و فقر در این منطقه بسیار بالا است، که این مسئله باعث کاهش توانایی اقتصادی مردم و کاهش تقاضا برای خدمات و محصولات دریامحور می‌شود. آمارهای موجود در مرکز آمار ایران حاکی از آن است که، خط فقر برای یک خانوار چهار نفره در استان سیستان و بلوچستان طی سال ۱۴۰۱، حدود سه میلیون و ۲۰۰ هزار تومان و در سال ۱۴۰۲ نرخ فقر در این استان بالاتر از ۵۰ درصد است، که نشان‌دهنده وضعیت بحرانی فقر در این منطقه است. همچنین نرخ بیکاری رسمی در این استان طی سال ۱۴۰۱، معادل ۱۱/۲ درصد و در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۸/۴ درصد است، که این نرخ نسبت به سال گذشته افزایش یافته است و بیانگر وضعیت بحرانی بیکاری در این استان است.

ناامنی و بی‌ثباتی: وجود تنش‌های اجتماعی و امنیتی در این منطقه باعث شده که سرمایه‌گذاران تمایل کمتری به سرمایه‌گذاری در این استان داشته باشند، که این ناامنی‌ها می‌تواند شامل مسائل قومی، مذهبی و مرزی باشد.

این عوامل باعث شده‌اند تا استان سیستان و بلوچستان نتواند از پتانسیل‌های دریایی خود به‌طور کامل بهره‌برداری کند و توسعه اقتصادی مطلوبی را تجربه نماید.

نتیجه

در این گزارش تلاش شد تا با مرور اجمالی مبانی اقتصاد دریا محور به بررسی دلایل عدم رشد این اقتصاد و رتبه‌بندی این دلایل بر حسب اهمیت آن‌ها در استان سیستان و بلوچستان پرداخته شود. یافته‌های موجود در گزارش حاضر بیانگر آن است که اقتصاد دریامحور در استان سیستان و بلوچستان به‌دلیل موقعیت‌ها و ویژگی‌های استراتژیک همواره از اهمیت بالایی از بعد اقتصادی و سیاسی برای منطقه و ایران برخوردار است. این ظرفیت‌ها، که در نتیجه تجزیه و تحلیل حاصل شده است، به‌عنوان نتایج این پژوهش، قابل تأمل است، که این ظرفیت‌ها شامل موارد زیر است:

- صرفه اقتصادی بنادر موجود در استان سیستان و بلوچستان نسبت به سایر بنادر رقیب
- ایجاد پیوندهای فرهنگی - اجتماعی و مذهبی با مردم کشورهای منطقه. به‌عبارتی دیگر استان سیستان و بلوچستان به‌دلیل موقعیت جغرافیایی و تنوع فرهنگی و مذهبی خود، نقش مهمی در ایجاد پیوندهای فرهنگی، اجتماعی و مذهبی با مردم کشورهای منطقه ایفا می‌کند که برخی از این پیوندها شامل گردشگری مذهبی، وحدت شیعه و سنی و همایش‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی است.
- شرایط مناسب استان برای تصدی نقش در بازرگانی ملی و ترانزیت خارجی

همچنین نتایج گزارش‌های موجود حاکی از آن است که دلایل عدم رشد مناسب اقتصاد دریامحور در استان سیستان و بلوچستان بر حسب اهمیت به‌ترتیب شامل مواردی مانند نبود زیرساخت‌های حمل و نقل، کمبود سرمایه‌گذاری، تمرکزگرایی و توزیع نامتوازن جمعیت و مشکلات اجتماعی و اقتصادی است (علمی و همکاران،

۱۴۰۲). حال به‌منظور تحقق ظرفیت‌های قدرت‌آفرین یاد شده در گزارش حاضر، انجام اقداماتی از قبیل موارد زیر ضروری است:

- حل مشکل آب شرب منطقه با اجرای پروژه بزرگ آب شیرین‌کن
- رسیدن ظرفیت تخلیه بارگیری از دو میلیون تن به شش میلیون تن کالا در بندر بزرگ چابهار که راهکارهای عملی در این زمینه شامل مواردی مانند توسعه زیرساخت‌ها، بهبود تجهیزات و فناوری، افزایش خطوط کشتیرانی، تسهیلات و مشوق‌های مالی، همکاری‌های بین‌المللی و آموزش و توسعه نیروی انسانی است. این اقدامات می‌تواند به تحقق هدف افزایش ظرفیت تخلیه و بارگیری بندر چابهار کمک کند و نقش مهمی در توسعه اقتصادی منطقه ایفا کند.
- توسعه فعالیت توریستی در بندر چابهار و شهرهای اطراف آن
- توسعه کشاورزی در مناطق دارای قابلیت توسعه

منابع

سالنامه آماری. (۱۴۰۳). مرکز آمار ایران
 علمی، سیامک؛ هژبرکیانی، کامبیز؛ معمارنژاد، عباس و موسوی جهرمی، یگانه. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر توسعه بنادر بر رشد اقتصادی مناطق میزبان. اقتصاد مالی، ۱۷(۶۲): ۱-۱۴.

<https://ec.europa.eu/eurostat>